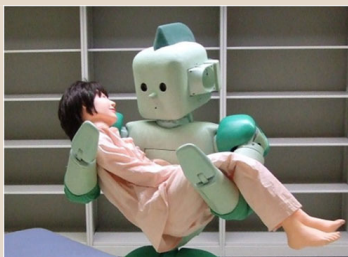

HULPMIDDELENINFO

PERSONEN TILLEN EN VERPLAATSEN

APRIL 2011

Een beschrijving van een hulpmiddel of een aanpassing in deze tekst wil niet zeggen dat het hulpmiddel of de aanpassing terugbetaald wordt door het VAPH. Informatie over terugbetaling door het VAPH kunt u vinden op de website van het VAPH: www.vaph.be.

INLEIDING

Personen met verminderde kracht en mobiliteit die zich niet zelfstandig kunnen oprichten of verplaatsen, moeten beroep doen op een begeleider om transfers te maken. Maar, een persoon tillen en verplaatsen is heel belastend voor de begeleider en soms zelfs onmogelijk. Het is dan ook aangewezen dat de begeleider hierbij een hulpmiddel gebruikt. Er bestaan verschillende soorten hulpmiddelen die helpen bij het tillen en verplaatsen van personen. Welk hulpmiddel het meest geschikt is, is afhankelijk van:

- de mogelijkheden van de betrokkene
 - de transfer moet vlot en comfortabel kunnen verlopen
- de mogelijkheden van de begeleider
 - de begeleider moet het hulpmiddel kunnen gebruiken
- welke transfers er moeten gebeuren
- de plaats(en) waar de transfer(s) moet(en) gebeuren
 - de structuur en de indeling van de ruimte bepalen mee welk hulpmiddel het meest geschikt is

Bij de keuze moeten alle mogelijkheden bekeken en uitgetest worden.

Transfers worden gemaakt om in- en uit het bed te stappen, om zich te wassen, om zich aan te kleden en te verzorgen, om het toilet te gebruiken, ... Bij de keuze van een transferhulpmiddel is het belangrijk om de transferproblemen voor al deze activiteiten samen te bekijken. Daarbij moeten niet enkel de transfers zelf geanalyseerd worden. Er moet ook gekeken worden naar:

- mogelijke problemen om de afstand tussen de verschillende woonruimtes te overbruggen
- mogelijke problemen met de toegang tot de verschillende woonruimtes

Een grondige analyse leidt tot een adequate keuze van hulpmiddelen en kan het aantal noodzakelijke transfers beperken, laat de activiteiten vlotter en comfortabeler verlopen en vermijdt overlapping van hulpmiddelen.

1 OPSTA-TRANSFERHULPMIDDEL

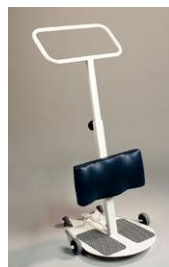
Een opsta-transferhulpmiddel is een eenvoudig transferhulpmiddel dat bestaat uit een brede voetplaat op wieltjes en een opstaand gedeelte met beensteunen en handgrepen. De hoogte van de beensteunen en de handgrepen is aanpasbaar.

Met een opsta-transferhulpmiddel maakt de gebruiker actieve transfers 'van zit naar zit' of 'van zit naar stand'. De betrokkene plaatst zijn voeten op de voetplaat en trekt zichzelf op aan de handgrepen. De begeleider verplaatst de betrokkene met het hulpmiddel. Accessoires zoals een band

rond de knieën of rond de romp kunnen het opstaan en het staan vergemakkelijken en beveiligen.

Er zijn opsta-transferhulpmiddelen zonder en met zitmogelijkheid.

Opsta-transferhulpmiddelen zonder zitmogelijkheid

Opsta-transferhulpmiddelen met zitmogelijkheid

Opsta-transferhulpmiddelen met zitmogelijkheid kunnen gebruikt worden om de langere verplaatsingen tussen bed en bad of bed en toilet uit te voeren en zijn dan soms een alternatief voor een tweede rolstoel. Enkele modellen kunnen zelfs als toiletstoel of als douchestoel gebruikt worden en zijn zo een mogelijk alternatief voor een rollende toilet- of douchestoel.

1.1 DOELGROEP

Personen met verminderde kracht en mobiliteit in de romp en de onderste ledematen:

- die zich nog zelfstandig of met lichte ondersteuning kunnen oprichten;
- die niet in staat zijn om een korte afstand te stappen maar wel nog stabiel kunnen staan;

- die begrijpen wat er gebeurt en wat er verwacht wordt.

1.2 VOORDELEN

- Een opsta-transferhulpmiddel is gemakkelijker te gebruiken in kleine ruimten en gemakkelijker op te bergen dan een tillift.
- Een opsta-transferhulpmiddel stimuleert de mobiliteit van de persoon met een handicap.

1.3 AANDACHTSPUNT

Een opsta-transferhulpmiddel is op langere termijn niet bruikbaar voor personen met een negatief evoluerend ziektebeeld.

2 VERRIJD BARE TILLIFTEN

2.1 ACTIEVE TILLIFT

Een actieve tillift is een tilsysteem dat bestaat uit een U-vormig onderstel op wieltjes met een stapplatform en een opstaand gedeelte. Aan het opstaand gedeelte zijn beensteunen bevestigd en een elektrisch in hoogte verstelbare arm met handgrepen. De poten van het onderstel kunnen in- of uitklappen om te manoeuvreren in een kleine ruimte, om onder het bed of langs de zetel te kunnen, of om de tillift op een beperktere ruimte op te bergen. De stabiliteit is zowel met in- als uitgeklapte poten groot genoeg. De tilfunctie wordt geactiveerd via een afstandsbediening die aan de lift vasthangt.

Een actieve tillift (ook stalift genoemd) tilt de persoon op tot stand of gedeeltelijke stand. Een band onder de oksels ondersteunt hierbij de persoon bij het opstaan. De beensteunen blokkeren de onderbenen ter hoogte van de knieën. Een band rond de romp kan een extra beveiliging zijn. Ook de knieën kunnen gefixeerd worden met een band.

Een actieve tillift is vooral geschikt voor transfers van zittend op de rand van bed/stoel naar stoel/toilet (en omgekeerd) en voor korte verplaatsingen in staande houding.

2.1.1 DOELGROEP

Personen met verminderde kracht en mobiliteit die zich niet zelfstandig kunnen oprichten of verplaatsen:

- die nog actief aan het opstaan kunnen deelnemen en die enige controle hebben over de onderste ledematen;
- met voldoende controle in hoofd- en schoudergordel;
- die begrijpen wat er gebeurt en gevraagd wordt.

2.1.2 VOORDELEN

- Een actieve tillift is door één begeleider te hanteren.
- Een actieve tillift is gemakkelijk bij het toiletgebruik omdat de onderrug en de benen van de persoon vrij blijven. Zo is het makkelijker om kledij aan- en uit te doen.

- Met een actieve tillift worden de resterende functionele mogelijkheden van de persoon optimaal benut.

2.1.3 NADELEN

- Een actieve tillift is niet geschikt voor verplaatsingen over langere afstand.
- Een actieve tillift kan de betrokkene niet van een lig- naar een zithouding brengen. Dit moet door de verzorger gebeuren.

2.1.4 OPMERKING

Er zijn nog enkele actieve tilliften met een mechanische tilfunctie op de markt. Bij deze liften pompt of draait de begeleider de in hoogte verstelbare arm met de hand naar omhoog. Dit vereist een zekere armkracht. Actieve tilliften met een mechanische tilfunctie zijn licht en klein omdat er geen batterij of motor aan te pas komt.

2.2 PASSIEVE TILLIFT

Een passieve tillift is een tilsysteem dat bestaat uit een U-vormig onderstel op wieltjes en een opstaand gedeelte met een elektrisch in hoogte verstelbare arm waaraan een draagsysteem bevestigd is. De poten van het onderstel kunnen in- of uitklappen om te manoeuvreren in een kleine ruimte, om onder het bed of langs de zetel te kunnen, of om de tillift op een beperktere ruimte op te bergen. De stabiliteit is zowel met in- als uitgeklapte poten groot genoeg. De tilfunctie wordt geactiveerd via een afstandsbediening die aan de lift vasthangt.

Een passieve tillift tilt de persoon helemaal vanuit lig naar een halfliggende of zittende houding. In bepaalde gevallen (bij zeer zware personen) kan een elektrisch kanteljuk deze beweging vergemakkelijken. Een passieve tillift is geschikt voor verplaatsingen over iets langere afstand. Veel passieve tilliften kunnen personen rechtstreeks van de grond optillen.

2.2.1 DOELGROEP

Personen met verminderde kracht en mobiliteit die zich niet zelfstandig kunnen oprichten of verplaatsen en die onvoldoende actief kunnen of willen meewerken aan het tilproces.

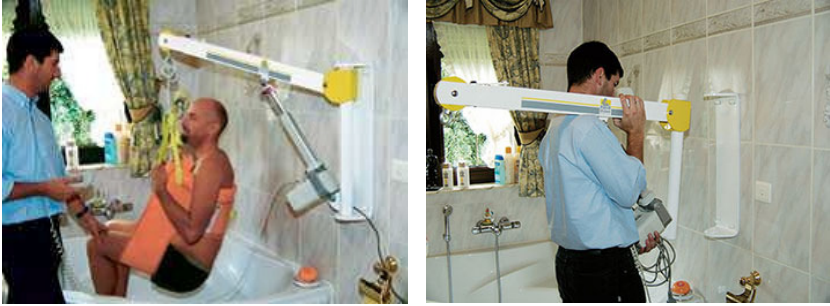
2.2.2 VOORDELEN

- Een passieve tillift is in elke situatie bruikbaar, onafhankelijk van de mogelijkheden van de betrokkene.
- Een passieve tillift is gemakkelijk te hanteren door één begeleider.

2.2.3 NADELEN

- Bed en bad moeten onderrijdbaar zijn.
- Met een passieve tillift is het moeilijker om kledij aan- en uit te doen voor toiletgebruik. Er zijn wel speciale toiletteldoeken maar deze aan- en uitdoen vergt wel enige vaardigheid van de begeleider.

3 WANDLIFT

Een wandlift is een passief tilsysteem dat bestaat uit een wandplaat die aan de muur bevestigd wordt en een afneembare, elektrisch op- en neergaande, zwenkbare en uitschuifbare arm waaraan een draagsysteem bevestigd wordt. De tilfunctie wordt bediend via een afstandsbediening die aan de lift vasthangt.

3.1 DOELGROEP

Personen met verminderde kracht en mobiliteit die zich niet zelfstandig kunnen oprichten of verplaatsen en die onvoldoende actief kunnen of willen meewerken aan het tilproces.

3.2 VOORDELEN

- Een wandlift kan een oplossing bieden in kleine ruimtes waar niet of moeilijk met een verrijdbare tillift kan gemanoeuvreerd worden en waar geen plafondlift kan geplaatst worden.
- Een wandlift kan een oplossing bieden in de badkamer, als het bad niet onderrijdbaar is.
- Een wandlift kan gebruikt worden in meerdere ruimtes mits er in die ruimtes een wandplaat voorzien wordt.
- Om een wandlift te plaatsen, zijn geen ingrijpende aanpassingen nodig.

3.3 NADELEN

- De muur waaraan de wandlift moet bevestigd worden, moet voldoende draagkracht hebben of er moet een extra steunpaal voorzien worden.

- Het vergt een zekere vaardigheid om de tilarm aan de wandplaat te bevestigen en af te koppelen.
- Met een wandlift kan maar op één plaats in één ruimte getransfereerd worden.
- Als er frequent op verschillende plaatsen transfers moeten uitgevoerd worden, is een wandlift minder aangewezen. De betrokkene moet dan te vaak aan en af het tilsysteem gehangen worden, wat belastend is voor zowel de persoon als de begeleider.

4 PLAFONDLIFT

Een plafondlift (of plafondsysteem) is een tilsysteem dat bestaat uit een rail of een railsysteem en een liftgedeelte (ook wel plafondmotor genoemd). De rail of het railsysteem wordt aan het plafond bevestigd. De persoon wordt getild met een draagsysteem dat aan het liftgedeelte bevestigd is. Het liftgedeelte is een cassette met ingebouwde elektromotor die via een kabel het draagsysteem omhoog en omlaag brengt. De cassette kan door de begeleider of gemotoriseerd langs de rail verplaatst worden. De begeleider of de persoon zelf bedient de lift via een afstandsbediening.

De keuze van een plafondsysteem is afhankelijk van de structuur van de ruimte en van de eventuele nood om de lift in verschillende ruimtes te gebruiken. Men kan kiezen voor een monorail, een traversesysteem of een vrijstaand systeem, voor een vaste plafondmotor of voor een draagbare.

4.1 DOELGROEP

Personen met verminderde kracht en mobiliteit die zich niet zelfstandig kunnen oprichten of verplaatsen en die onvoldoende actief kunnen of willen meewerken aan het tilproces.

Opmerking

Sommige personen met een handicap kunnen met een plafondlift zelfstandig het tilproces uitvoeren. Dit kan enkel in combinatie met een tilbeugel en een plafondmotor die gemotoriseerd langs de rail kan verplaatst worden.

4.2 VOORDELEN

- Met een plafondlift is het fysiek minder belastend om de persoon te verplaatsen dan met een verrijdbare tillift.
- Bad en bed moeten niet onderrijdbaar zijn want een plafondlift heeft geen onderstel.
- Met een plafondlift kan gemanoeuvreed worden in kleine ruimtes.
- Voor een plafondlift heeft men geen opbergruimte nodig.
- Een plafondlift staat niet in de weg.
- Een plafondlift is altijd snel bruikbaar.

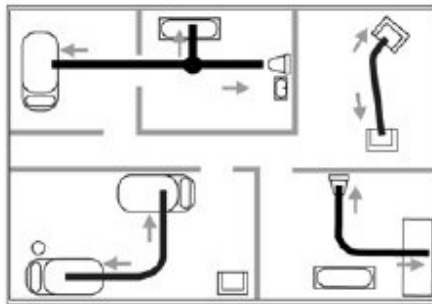
4.3 NADELEN

- De muren en de plafonds moeten stevig genoeg zijn voor de montage van een plafondsysteem (behalve voor het vrijstaand systeem). Een plafondlift installeren in een bestaande situatie kan extra kosten opleveren:
 - voor het verstevigen van de plafonds;
 - om de overgang van de ene ruimte naar de andere mogelijk te maken;
 - om aanwezige plafonddoorgangteverschuiven te overbruggen.

4.4 SOORTEN RAILSISTEMEN

4.4.1 MONORAIL

Een plafondlift met monorail beweegt over een vast traject in een rechte of een gebogen lijn tussen twee of meerdere punten. Dit systeem is bruikbaar wanneer alleen op twee of meerdere plaatsen recht onder de loop van de rail moet getild worden, vb. van bed naar rolstoel. Een monorail kan gecombineerd worden met bochten en wissels.

Een rechte monorail kan tegen het plafond gemonteerd worden of tussen twee wanden. Een gebogen monorail kan enkel aan het plafond gemonteerd worden.

Voordelen

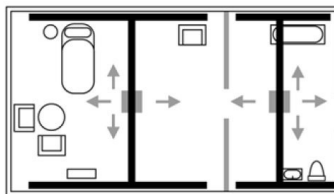
- Via de monorail verloopt de verplaatsing eenvoudig en soepel, de rail wijst de weg.

Nadelen

- Met een monorail kan enkel getild worden op de plaatsen waar de rail voorbij komt.

4.4.2 TRAVERSESYSTEEM

Een traversesysteem bestaat uit een traverserail die beweegt langs twee vaste dwarsrails. Een plafondlift met traversesysteem kan iemand over een volledig vrij traject verplaatsen, naar alle willekeurige plaatsen binnen het bereik van het systeem.

Voordelen

- Met een traversesysteem kan men bewegen over de hele ruimte, vrijwel de hele oppervlakte is bereikbaar.
- Met een traversesysteem blijft er meer vrijheid om de kamer in te richten.
- Dwarsrails kunnen zowel bevestigd worden aan het plafond als tussen de muren.

Nadelen

- Een traversesysteem is zeer zichtbaar.
- Een traversesysteem is duurder dan een monorail.

4.4.3 VRIJSTAAND SYSTEEM

Een vrijstaand systeem is een verplaatsbaar plafondsysteem zonder een bevestiging aan muur of plafond of vloer.

Voordelen

- Een vrijstaand systeem is op meerdere plaatsen inzetbaar.
- Een vrijstaand systeem is eenvoudig monteerbaar en makkelijk verplaatsbaar.
- Een vrijstaand systeem kan dienen als tijdelijke oplossing.

Nadelen

- Met een vrijstaand systeem kan enkel een recht traject gevolgd worden. Daardoor is een vrijstaand systeem beperkt qua gebruiksmogelijkheden.

4.5 SOORTEN PLAFONDMOTORS

4.5.1 VASTE PLAFONDMOTOR

Een vaste plafondbmotor is bevestigd aan de rail en is niet afneembaar.

Voordelen

- Als er in meerdere ruimten transfers moeten gebeuren, is het efficiënter om de deuren aan te passen en een vaste plafondmotor te nemen dan een draagbare.

Nadelen

- Een vaste plafondmotor is enkel bruikbaar in de ruimten waar deze voorzien is. Als de deuren niet kunnen aangepast worden of er moet een transfer gebeuren op meerdere verdiepingen, zijn soms meerdere plafondmotoren nodig.

4.5.2 DRAAGBARE PLAFONDMOTOR

Een draagbare plafondmotor kan afgehaakt worden en ingezet worden in een andere ruimte.

Voordelen

- Als er een transfer moet gebeuren in twee ruimtes die niet met een rail kunnen overbrugd worden, is het goedkoper om een draagbare plafondmotor te kopen dan meerdere vaste plafondmotors.
- Een draagbare plafondmotor hoeft niet te blijven hangen. De kamer blijft dus esthetischer.
- Een draagbare plafondmotor kan eenvoudig verplaatst worden naar een andere rail in een ander kamer.

Nadelen

Het vergt een zekere vaardigheid om de motor in of uit te haken.

Draagbare plafondmotor in uitzonderlijke situatie

Als de structuur van de woning het niet toelaat om de deuropening tussen twee aaneensluitende ruimtes of een plafondhoogteverschil aan te passen, kan een aangepaste draagbare motor gebruikt worden. Hierbij wordt een extra kabel of band gebruikt die ter hoogte van de deuropening vast aan de plafondband hangt. In de eerste ruimte wordt de persoon opgetild en verplaatst zoals met een gewone draagbare motor. Bij de deur bevestigt de begeleider de motor aan de extra kabel. Vervolgens wordt de draagbare motor en de patiënt een stukje neergelaten tot het volledige gewicht gedragen wordt door de extra kabel. Terwijl de persoon 'geparkeerd' is aan de extra kabel, haakt de begeleider de motor los van de rail in de eerste ruimte en vast aan de rail in de tweede ruimte. Daarna wordt de persoon terug opgetild tot hij opnieuw volledig aan de draagbare plafondmotor hangt. De extra kabel wordt losgemaakt en de transfer wordt verder gezet zoals met een gewone draagbare motor.

Het vraagt enige behendigheid van de begeleider om de motor over te haken van de ene op de andere plafondband.

5 DRAAGSYSTEMEN

Een draagsysteem is een element van een tilsysteem en bestaat uit een tiljuk met een tilbeugel of een tildoek.

5.1 TILJUK

Het tiljuk wordt aan de tilarm van de passieve tillift of wandlift bevestigd of aan de kabel van de plafondband. Aan het tiljuk worden de tilbeugel of de lussen van de tildoeken bevestigd.

Er bestaan verschillende modellen tiljucken. De keuze van het soort tildoek of -beugel bepaalt mee de keuze van het tiljuk.

5.2 TILBEUGEL

De tilbeugel is een scharnierend systeem uit roestvrij staal dat automatisch het bovenlichaam omsluit door de krachtwerking van het gewicht van de persoon op de steunen onder de benen.

Sommige personen met een handicap kunnen een tilbeugel zelfstandig gebruiken. Een tilbeugel is gemakkelijk en doorgaans sneller aan te brengen dan een tildoek. Een tilbeugel moet na het tillen steeds verwijderd worden.

Doordat het zitvlak en de rug volledig vrij blijven, kan de persoon makkelijk aan- en uitgekleeft worden. De tilbeugel is vervaardigd uit roestvrij staal, neemt geen water op en is eenvoudig te reinigen. Een tilbeugel ondersteunt het lichaam slechts op enkele punten. Bij personen met een verzwakte spiertonus of zonder hoofdcontrole geeft een tilbeugel te weinig steun en is het gebruik soms te pijnlijk.

5.3 TILDOEK

Een tilband of tildoek is een band of een doek opgehangen aan het tiljuk van het tilsysteem.

Een tildoek kan in elke situatie en voor elke handicap worden gebruikt. De juiste tildoek betekent voor de verzorger meer gemak en minder belasting en voor de betrokkene meer comfort en veiligheid.

Tildoeken bestaan in verschillende materialen en maten: van zachte, vochtabsorberende stof tot supergladde stof en van extra small tot extra large. Voor de keuze van het meest geschikte materiaal en het meest geschikte model spelen de mate van stabiliteit van de heup en de pijn die het tillen veroorzaakt, een rol. De keuze van de juiste maat wordt bepaald door het gewicht en de lengte van de persoon.

5.3.1 STANDAARDTILBOEK

Een standaardtildoek ondersteunt het lichaam volledig. Het is verkrijgbaar met of zonder hoofdsteen. De verstevigde hoofdsteen biedt ook een zijwaartse steun zodat het hoofd in alle mogelijke houdingen gesteund wordt.

5.3.2 TOILETTILDOEK

Een toilettildoek is gemaakt voor de transfer naar het toilet. Het doek is voorzien van een uitsparing voor het zitvlak en de lage rug.

5.3.3 BADTILDOEK

Een badtildoek bestaat uit onderhoudsvriendelijke, waterbestendige antislipkunststof.

5.3.4 BADSTOELTJE

Een badstoeltje is vervaardigd uit kunststof en is geschikt voor personen met nog enige zitfunctie. De gebruiker zit in een positie van 90° waarbij de rug volledig ondersteund wordt. Het badstoeltje komt op de badbodem.

5.3.5 COCOONTILDOEK

Een cocoonildoek is meer ingesloten en geeft een veiliger gevoel.

5.3.6 AMPUTATIETILDOEK

Een amputatietildoek verschilt afhankelijk van de amputatie en is aangepast om het lichaam perfect in evenwicht te houden.

5.3.7 BELANGRIJK BIJ HET GEBRUIK VAN EEN TILDOEK

Tildoeken aanbrengen en verwijderen moet zo gemakkelijk mogelijk gaan. Het is nodig dat de begeleider deze techniek aanleert.

Een tildoek wordt best verwijderd na de transfer. Of een tildoek na de transfer toch kan blijven zitten, is afhankelijk van de problematiek, de duur en de frequentie van de transfer.

- Een tildoek mag enkel blijven zitten in het belang van de persoon:
 - wanneer het voor de persoon zeer moeilijk en pijnlijk is om gemanipuleerd te worden;
 - bij zeer zwakke personen of zeer zwaarlijvige personen in een zitschelp of een ligorthese;
 - wanneer de tijd tussen twee transfers zeer kort is;
 - wanneer de persoon frequent moet getild worden o.a. bij deelname aan therapieën of andere activiteiten.
- Een tildoek **MAG NIET** blijven zitten omwille van de situatie:
 - omdat de verzorger denkt dat het tijdsparend is. De huidige tildoeken zijn immers heel gemakkelijk aan te brengen;
 - om de verzorger te stimuleren gebruik te maken van het tilsysteem om transfers uit te voeren.

Als het tildoek niet verwijderd kan worden, moet er op letten dat er geen decubitusletsels optreden. Extra controle is zeker aangewezen. De kans is groot dat er extra drukpunten komen bij de persoon. Bovendien zijn de

personen waarbij het tildoek blijft zitten, meestal zeer gevoelig voor decubitusletsels. Als het tildoek moet blijven zitten, is zéér dunne stof (parachutestof) en een tildoek zonder tillussen en zonder gepolsterde beenflappen het meest aangewezen.

Tildoeken zijn van een sterk materiaal gemaakt maar slijten toch. Daarom is het belangrijk regelmatig de tildoeken te controleren en deze dan tijdig te vervangen.

6 SITUERING IN VLIBANK

1. hulpmiddelen voor personen met een motorische handicap
 - 1.6. hulpmiddelen voor verzorgers
 - 1.6.7. verplaatsen van personen
 - 1.6.7.1. actieve tilliften
 - 1.6.7.2. passieve tilliften
 - 1.6.7.3. toebehoren bij liften
 - 1.6.7.6. opsta-transferhulpmiddelen
 - 1.6.7.7. plafondlift
 - 1.6.7.18. vaste tillift

KOC ••• KENNISCENTRUM HULPMIDDELEN

Sterrenkundelaan 30, 1210 Brussel
T 02 225 86 61 • F 02 225 84 05 • E koc@vaph.be
www.hulpmiddeleninfo.be • www.vlibank.be

